

Lokale omroepen in de Achterhoek voorstander van streekomroep, maar op een goede, herkenbare schaal

De lokale omroepen Berkelland FM (Berkelland), Gelre FM (Oost Gelre), inmiddels samen in de Stichting Media Centrum Oost- Nederland, AFM (Aalten) Achterhoek FM (Lochem), Ideaal (Bronckhorst) en RTV Slingeland (Winterswijk) willen samen verder als de streekomroep voor de Oost-Achterhoek. Daarmee wordt een publiek van bijna 200 duizend inwoners bediend. Genoemde omroepen zijn van mening dat de schaal waarop volgens de NLPO (Nederlandse Lokale Publieke Omroep) in dit deel van Gelderland omroep moet worden bedreven, te groot is om herkenbaar voor luisteraars en kijkers te blijven. Daarom stellen zij voor tot een andere indeling te komen. De omroepen doen een beroep op de betreffende gemeenten deze zienswijze te delen en kenbaar te maken bij de NLPO. In deze notitie wordt de voorgeschiedenis van het NLPO-voorstel geschetst en argumenten aangedragen om daarvan af te wijken.

Korte voorgeschiedenis

In 2012 sloten de koepelorganisaties van gemeenten en die van lokale omroepen, de VNG en de OLON, een convenant. Daarin werd vastgelegd dat de lokale omroepen zouden moeten professionaliseren, om te kunnen voldoen aan de voorwaarden van het Lokaal Toereikend Media Aanbod, het LTMA. Die voorwaarden zijn samen te vatten in vijf punten:

- Dagelijks nieuws op radio, televisie en de diverse internetplatforms en sociale media;
- Een professionele kern, waardoor een journalistieke aanpak mogelijk is;
- Een positie als onafhankelijk medium;
- Een professionele, zakelijke bedrijfsvoering;
- Een natuurlijke habitat.

Staatssecretaris Dekker van OCW heeft in diverse beleidsdocumenten kenbaar gemaakt dat hij voorstander is van de professionalisering van de lokale omroep. In de Mediawet zou een en ander ook moeten worden vastgelegd. Doordat de Mediawet als gevolg van met name de bezwaren van de Eerste Kamer niet volledig is aangenomen, is het beleid met betrekking tot de lokale omroep formeel nog niet door wetgeving aangepast. Wel is het convenant tussen VNG en OLON inmiddels vernieuwd en is er een werkorganisatie in het leven geroepen om het proces van professionalisering

van lokale omroepen te versnellen. Deze werkorganisatie heet NLPO en heeft tot doel van de ca. 260 lokale omroepen in Nederland 50 tot 60 streekomroepen te maken. Schaalgrootte en bundeling van lokale inkomsten (landelijk gaat er ongeveer 25 miljoen om bij lokale omroepen aan gemeentelijke bijdragen, reclame-inkomsten en sponsorgelden), zouden de organisatorische en financiële voorwaarden moeten zijn om levensvatbare, professionele streekomroepen in het leven te roepen. Lokale omroepen werd begin 2016 gevraagd of en welke samenwerkingsverbanden ze in het licht van de landelijke ontwikkelingen zijn aangegaan of willen aangaan. De NLPO wilde daar inzicht in hebben en kondigde zes bijeenkomsten aan, waarin de NLPO-visie over de streekomroepen zou worden toegelicht. Voor de oostelijke regio was deze bijeenkomst op 30 maart 2016.

Voorstel NLPO

Pas op de bijeenkomst van 30 maart werd duidelijk hoe het NLPO-voorstel er uit ziet. Als het om Oost-Gelderland gaat meent de NLPO dat er één streekomroep moet komen voor het gebied dat aan de noordkant begrensd wordt door Overijssel, aan de westkant door de IJssel, in het zuiden door de Rijn en in het oosten door Duitsland, met dien verstande dat de lokale omroepen van Zutphen en Lochem ingedeeld worden bij de streekomroep Stedendriehoek. De streekomroep Achterhoek zou dan de volgende omroepen omvatten: Optimaal /Regio8 (Doetinchem, Montferland, Oude IJsselstreek), Liemers (Doesburg), Ideaal (Zelhem), Aladna/AFM (Aalten, Dinxperlo), Berkelland FM (Berkelland), Gelre FM (OostGelre) en Slingeland (Winterswijk). De nu al samenwerkende omroepen in de Achterhoek menen dat deze schaal te groot is. Zij werken nu al enerzijds bestuurlijk samen, anderzijds op onderdelen ook praktisch: Ideaal, Gelre en Slingeland in de vorm van een gezamenlijk sport-programma, Aladna/AFM en Slingeland in de vorm van een gezamenlijk nieuwsprogramma. Het betreft in deze gevallen radioprogramma's, Slingeland is de enige omroep in dit samenwerkingsverband dat televisie maakt. Het voorstel van de NLPO betekent dat van één van de samenwerkingspartners afscheid genomen zou moeten worden, immers Achterhoek FM bedient Lochem en die gemeente zou door de streekomroep Stedendriehoek moeten worden bediend, een stedelijk gebied waar het lokale karakter van de plattelands gemeente Lochem verloren zal gaan.

Natuurlijke habitat

Los van het doorsnijden van een bestaand samenwerkingsverband, kent het voorstel van de NLPO een ander groot bezwaar, dat van de veronderstelde natuurlijke habitat. Dit criterium, het beste te vertalen in een geografisch, sociaal en cultureel samenhangend gebied, waarbinnen de luisteraar en kijker de omroep herkent als "zijn" omroep, is in de ogen van de samenwerkende omroepen in de Oost-Achterhoek niet van toepassing op de door de NLPO voorgestelde variant. Deze variant bestrijkt een te groot gebied en mist de genoemde samenhangen.

Allereerst de grootte. Het gaat om een gebied van grofweg zo'n 35 km hoog en zo'n 50 km breed met 310.000 inwoners. De aanvankelijke gedachte was dat de ondergrens op een gebied met 100.000 inwoners zou liggen, oplopend in met name de stedelijke gebieden tot 500.000. Nu is het voorstel een landelijk gebied te bestrijken met 3 x het aantal inwoners als het veronderstelde minimum en een grootte van een kwart provincie. Dan de oriëntatie: er is een zeker geografisch verband, maar de sociale en culturele verschillen domineren op deze schaal. Immers, de Liemers is veel meer op Arnhem georiënteerd dan op b.v. Doetinchem, met name Montferland keert zich af van de Achterhoek en ook Oude IJsselstreek heeft geen binding met Aalten en Winterswijk, laat staan met Oost-Gelre en Berkelland.

Samenwerken en verbinden

De Adviescommissie Sterk Bestuur in Gelderland heeft in mei 2015 in het rapport Verbinden, Vernieuwen, Versterken daar een aantal opmerkingen gemaakt over de samenhang in gebieden in Gelderland:

“De kracht van samenwerking zit niet in de zwaarte van het samenwerkingsverband:

Structuurdiscussies kosten niet alleen veel tijd en energie; ze leiden ook de aandacht af van waar het bij samenwerking werkelijk om draait: om een urgente samenwerkingsagenda met focus en om de mate van onderling vertrouwen tussen betrokkenen.”

“Regionale samenwerking begint met een gevoel van gemeenschappelijkheid: dat afzonderlijke lokale belangen sterk met elkaar verknoopt zijn of dat maatschappelijke opgaven beter gezamenlijk kunnen worden opgepakt. Dat gevoel van gemeenschappelijkheid krijgt meer accent als duidelijk wordt hoe de (sub)regio zich verhoudt tot de omgeving.”

“Verbind regionale vraagstukken met de leefbaarheid van dorpskernen, buurten en wijken: Zoals eerder gesteld is het vooral in meerkernige gemeenten moeilijk om een externe oriëntatie op de regio te ontwikkelen, zeker in gemeente met een sterke sociale infrastructuur op dorpsniveau, waar raadsleden zich vooral opstellen als vertegenwoordigers van ‘hun’ dorpskern. De verdeling van voorzieningen over de dorpskernen vraagt hier veel aandacht, die ten koste gaat van de aandacht voor regionale vraagstukken. In deze gevallen kan het al veel helpen als regionale vraagstukken als een probleem van dorpskernen worden gepresenteerd, en andersom.”

De conclusie die uit de overwegingen en de aanbevelingen van de commissie kan worden getrokken is dat samenwerken weliswaar moet, maar dat focus van de agenda en de mate van onderling vertrouwen krachtige verbinders zijn, meer dan structuur. Tevens kan er een pleidooi voor herkenbaarheid van de schaal uit worden gelezen. In het rapport wordt als het gaat om de Achterhoek ook gewezen op verschillende (stedelijke) oriëntaties. De Liemers heeft een gerichtheid op Arnhem, Zutphen is duidelijk op de Stedendriehoek georiënteerd, in het Oost-Achterhoekse is de stedelijke kern Doetinchem, waar Montferland en Oude IJsselstreek op zijn gericht, maar is in de aan Duitsland grenzende regio (Berkeland, Oost-Gelre, Winterswijk en Aalten) de blik vooral gericht op de (winkel)kern Winterswijk.

De Gelderse Stedenmonitor 2013 noemt Doetinchem en Winterswijk eveneens specifiek als twee kernen waar omheen zich een regio bevindt. Enkele citaten uit deze monitor:

“Er is ook specifiek gekeken naar de relaties tussen stad en ommeland. Er is gekeken naar de woningmarkt, pendelstromen (werken), winkelen/boodschappen, recreatie en voortgezet onderwijs. Voor veel Gelderse steden kan de relatie tussen stad en ommeland nog altijd als het klassieke stadsgewestmodel worden getypeerd. Dat betekent dat de mensen in het ommeland wonen en de stad werk en voorzieningen levert”.

“In hoofdstuk twee is aangegeven dat de relaties tussen stad en ommeland verschillend zijn op de genoemde thema’s (wonen, werken, leren, winkelen en recreëren). De aanwezigheid van onderlinge

relaties tussen stad en ommeland staat echter niet ter discussie. De meeste steden hebben binnen hun regio een duidelijk andere rol (meer voorzieningen en meer werkgelegenheid) dan de ommeland-gemeenten.”

In beide rapportages wordt ingegaan op geografische, bestuurlijke, economische en culturele samenhang, waarbij telkens de kernen Doetinchem en Winterswijk een aantal centrumfuncties wordt toegekend. Beide plaatsen hebben kennelijk ieder een eigen verzorgingsgebied en die redenering doortrekkend zou het niet onlogisch zijn om bij de indeling van Nederland in streekomroepen door het samengaan van lokale omroepen voor de Achterhoek twee voorzieningen te bepleiten.

Aansluiting bij bestuurlijke verbanden

Nu kan worden betoogd dat ook goed kan worden aangesloten bij de missie van Achterhoek 2020. Dit samenwerkingsverband van acht (soms tien) gemeenten wil de gezamenlijke belangen van de gemeenten dienen. De organisatie is eerder extern, dan intern gericht, om samen sterker te staan tegenover andere (bestuurlijke) partijen. Aan de missie van Achterhoek 2020 kan alleen met enige fantasie een argument worden ontleend voor het in het leven roepen van één streekomroep voor het hele gebied. Het is interessanter om te kijken wat er binnen het samenwerkingsverband Achterhoek 2020 op grond van lokale, culturele verschillen en bestuurlijk pragmatisch denken aan kleinere verbanden bestaat, en dan met name te focussen op die voorzieningen die op de inwoners zijn gericht. Dan blijkt dat er een sterke samenwerking is tussen de vier eerder genoemde Oost-Achterhoekse gemeenten Berkelland, Oost-Gelre, Winterswijk en Aalten, b.v. op het gebied van de brandweer, de politie en de sociale dienst. Er is in die gemeenten één bibliotheekorganisatie en één muziekschool met bovenlokale functie. Dat is dus een samenwerkingsniveau waarop burgers zich in hun samenwerkende gemeenten herkennen, omdat ze daar ook door worden bediend.

Als gevolg van de subregionale samenwerking is er binnen het genoemde gebied informatie-uitwisseling en er is een situatie waarin bijvoorbeeld de amateuristische kunstbeoefening goed gedijt. Deze en andere bronnen (hulpdiensten) van dagelijks nieuws en onderwerpen van reportages, achtergrondverhalen en analyses maken deze subregio ook nadrukkelijk geschikt voor een publieksorganisatie als de lokale omroep, of, op iets grotere schaal gestructureerd, streekomroep. Dat steunt een pleidooi voor een deling van het NLPO-voorstel in een oostelijk en westelijk deel rond de kernen Winterswijk en Doetinchem. Het pleidooi om de omroepen Ideaal (Bronckhorst) en Achterhoek FM bij het oostelijk deel te laten aansluiten, is niet ingegeven door een geografische overweging, maar eerder door een culturele. Anders dan Optimaal FM/Regio8 werken de “oostelijke” omroepen met louter vrijwilligers in de programmering en een pragmatische overweging: het samenwerken binnen een programmasoort. Deze overwegingen voor samenwerken blijken op bestuurlijk niveau regelmatig opgeld te doen en worden dan als krachtig argument gezien.

Samengevat

De in de aanhef genoemde lokale omroepen verzetten zich niet tegen het idee van de NLPO om via een zekere mate van opschaling te komen tot professionalisering. In die opschaling willen de winst van al lopende operationele samenwerking behouden en versterken. Inhoudelijke en technische versterking komt ten goede aan de kwaliteit van de geboden content op radio, televisie en internet. Een grotere schaal maakt het mogelijk een beperkt aantal betaalde krachten aan te stellen die naast

voor de kwaliteit ook voor de continuïteit van belang zijn. Een grotere schaal maakt het efficiënter inzetten van materiaal mogelijk, denk daarbij aan de relatief dure productie van televisie. Bovendien maakt die grotere schaal het professioneel acquireren van reclame aantrekkelijker voor bijvoorbeeld een externe partij. De grens van de schaal wordt bepaald door wat burgers ervaren als hun omroep en het begrip habitat geeft dat goed weer, al is de opvatting van de natuurlijke habitat van de hier genoemde lokale omroepen een andere dan die van de NLPO. Deze omroepen zullen hun visie op de opschaling en hun standpunt met betrekking tot het voorstel van de NLPO in een als boven beargumenteerde redenering kenbaar maken in een wijzigingsvoorstel dat voor 1 juni 2016 wordt ingediend, de door de NLPO genoemde laatste datum om te reageren.

Verzoek aan wethouders

De besturen van de in de aanhef genoemde lokale omroepen verzoeken de portefeuillehouder lokale omroep in de colleges van B & W van de betreffende gemeenten kennis te nemen van het voorstel van de NLPO en de reactie daarop van die Oost-Achterhoekse lokale omroepen die een wijziging van dat voorstel willen bewerkstelligen. Tevens verzoeken de besturen genoemde portefeuillehouders met elkaar in overleg te treden over dit wijzigingsvoorstel en waar mogelijk gezamenlijk actief kenbaar te maken de zienswijze van de genoemde omroepen te delen. Tenslotte vragen de besturen de portefeuillehouders de gemeenteraden te informeren over bovenstaande, bijvoorbeeld door middel van het voegen van dit documenten bij de raadsstukken ter kennisname.

Mede namens de samenwerkende omroep,

J. Te Riet

Voorzitter Achterhoek FM